

#Vasarojam Lietuvoj! #Nelegalūs migrantai iš Baltarusijos

PASAULIS KIŠENĖJE > PER LIETUVĄ

Publikuota: 2021 liepos 6d. 22:00

Merkinė įamžino ypatingą savo istoriją – nusilenkė valdovui Vladislovui Vazai

Ramūno Guigos nuotr. / Merkinėje atidengtas paminklas Vladislovui Vazai

Autorius: Jūratė Mičiulienė

Šaltinis: 15min

Istorinė atminti aktyviai gaivinančioje Merkinėje liepos 6-ia atidengtas paminklas

Šioje svetainėje naudojame slapukus (angl. „cookies“). Jie padeda atpažinti prisijungusius vartotojus, matuoti auditorijos dydį ir naršymo įpročius; taip mes galime keisti svetainę, kad ji būtų jums patogesnė. Plačiau apie tai: [privatumo politika](#).

[Sutinku](#)[Slapukų nustatymai](#)

kurio valdymu baigėsi Abiejų Tautų Respublikos aukso amžius, kurio širdis ilsisi Vilniaus katedros požemyje, o kūnas – Vavelyje. Šio valdovo laikmetis Merkinės miestą išskyrė iš kitų. Vien jau tai, kad Vladislavas Vaza rezidavo ne tik Krokuvoje, Vilniuje, Gardine, bet ir Merkinėje, apie šį miestą buvo priversti sužinoti ir užsienio valstybių valdovai, turėję reikalų su šiuo kraštu.

„Tai keturi miestai, kuriuose Vaza yra praleidęs daugiausia laiko. Na, dar Gdanską galima priskaičiuoti. Natūralu, kad Merkinėje paminklas jam turi būti“, – teigė Žygimantas Buržinskas, Merkinės krašto muziejaus mokslinis darbuotojas, archeologas, VDU doktorantas. Jam prieš penkerius metus kilo ši idėja, kurią įgyvendino jo bičiulis, šviesaus atminimo jaunas skulptorius Dalius Drėgva.

Paminklas vien už suaukotas lėšas

Skverelyje šalia centrinės Merkinės miestelio aikštės į renginį „Karalių Lietuva“ pakvietęs Merkinės krašto direktorius Mindaugas Černiauskas priminė, kad po daugiau kaip du šimtus metų trukusio Abiejų Tautų Respublikos klestėjimo, kai Lietuva su Lenkija turėjo bendrus valdovus, dažnas keliautojas ir po daugelio metų Merkinės krašte ieškojo namo, kuriame mirė Lenkijos karalius ir Lietuvos didysis kunigaikštis Vladislavas Vaza. „Būtent šalia stovinčiame name, kuris ir vadinamas Vazos namu, 1648 metų gegužės 20 d., ištaręs „Labanakt, brangieji“, tapo vienas riteriškesnių valdovų. Prieš penkerius metus mes jus visus pakvietėme aukoti šio valdovo biustą. Šiandien ypatinga diena, kai ištesėjome pažadą į aikštę išnešti jo biustą ir taip pagerbti vieną geriausių Lietuvos valdovų, įdėjusį didelį indėlį į valstybės pamatus“, – sakė M.Černiauskas.

Ramūno Guigos nuotr./Merkinėje atidengtas paminklas Vladislavui Vazai

Biustas sukurtas vien suaukotomis lėšomis – aukojo merkiniškiai, iš čia kilę ir šiam kraštui prijaučiantys žmonės. Varėnos rajono savivaldybė padėjo suformuoti sklypą ir parengė Vazos namo sutvarkymo projektą. Renginyje kalbėjęs Varėnos rajono meras Algis Kašėta, pirmiausia už gražias iniciatyvas padėkojęs karališkus vardus turintiems (Mindaugui ir Žygimantui) Merkinės krašto muziejaus darbuotojams, džiaugėsi, kad istoriniame pastate po renovacijos įsikurs ne tik muziejus, bet vietą čia ras ir daugiau kultūrinių erdvių.

Už paminklo pastatymą (postamento autorius Donatas Patinskas), Vazų herbo ant jo sukūrimą (autoriai Saulius Indrašius ir Kostas Avižinis), skvero sutvarkymą muziejaus darbuotojai dėkojo pagrindiniams mecenatams – Merkinės verslininkams, restorano „Dzūkynė“ savininkams Mariui ir Živilei Valukynams.

„Tai puikus pavyzdys, kai verslininkai nori prisidėti prie miestelio, kuriame kuria savo verslą, klestėjimo. Valstybės lėšų šiame skvere nėra nė cento. Tačiau taip ir turi būti. Tokios idėjos turi kilti iš visuomenės. Įsitikinome, kad prie gerų idėjų žmonės noriai prisideda“, – sakė Ž.Buržinskas. Atidengiamą paminklą jis pavadino paminklu asmenybei, jo galiai,

Šioje svetainėje naudojame slapukus (angl. „cookies“). Jie padeda atpažinti prisijungusius vartotojus, matuoti auditorijos dydį ir naršymo įpročius; taip mes galime keisti svetainę, kad ji būtų jums patogesnė. Plačiau apie tai: [privatumo politika](#).

Sutinku

Slapukų nustatymai

„Visi žino posakį „kam tau pinigai, jei neturi fantazijos“, – atidengdamas paminklą sakė M. Valukynas. – I Merkinės krašto muziejaus darbuotojams, kurie turi idėjų ir fantazijų, kaip prikelti miestelį.“

Karalius ne tik čia mirė

Ž.Buržinsko paprašėme plačiau papasakoti apie Vladislavą Vazą, apie kurį ilgą laiką straipsniuose apie M paminėta tik viena eilutė – kad karalius čia mirė (tarsi atsitiktinai, pakeliui pro čia važiuodamas). Merkinė muziejus iš daugybės šaltinių surinko daug žinių apie šį valdovą ir vaizdas atsivėrė visai kitoks. Jis ne tik čia dažnai rezidavo, o tai jau keičia esmę.

– Merkinė pirmoji iš miestų, kuriuose rezidavo Vladislovas Vaza, pastatė paminklą šiam valdovui. Kaip poveikis bus kultūriniam, turistiniam gyvenimui?

– Paminklo idėja tai yra noras parodyti, priminti, kad Merkinė istoriškai yra ypatinga vieta, nors tuo jau nie Vazos asmenybė Lietuvoje yra per mažai žinoma, nors jo valdymo laikotarpis žymi tos senosios valstybės. Kai pagalvoji, kad tuo metu valstybė buvo apie milijono kvadratinį kilometrų dydžio, o jos valdovas leido savaites gyveno Merkinėje, šiam miestui suteikė daug privilegijų, tai rodo, kad ši vieta buvo ypatinga viso Respublikoje. Paminklo jam iki šiol nebuvo nei Lietuvoje, nei Lenkijoje. Esu matęs tik paminklą ant aukšto Varšuvos centre jo tėvui – Zigmantui Vazai. Varšuva Vazas ypač gerbia, nes sostine tapo būtent Vazų va Manau, kad paminklo Vladislavui Vazai pastatymas Merkinėje didins ir turistų iš Lenkijos susidomėjimą. pasitarnaus ir istorinių ryšių stiprinimui.

Raskit Abiejų Tautų Respublikos teritorijoje kitą vietą, kur valdovas būtų daugiau praleidęs laiko, nei Krok Varšuvoje, Gdanske ir Gardine. Tikrai nerazit. Keliaudamas iš Varšuvos į Vilnių jis visada rezidavo Me Faktiškai, kai būdavo Vilniuje, tai būtinai kažkiek laiko praleisdavo ir Merkinėj.

Šioje svetainėje naudojame slapukus (angl. „cookies“). Jie padeda atpažinti prisijungusius vartotojus, matuoti auditorijos dydį ir naršymo įpročius; taip mes galime keisti svetainę, kad ji būtų jums patogesnė. Plačiau apie tai: [privatumo politika](#).

Sutinku

Slapukų nustatymai

Telia

Tik
13,
€/m

APPLE WATCH
SERIES 6

+
DOVANA
eSIM
6 MĖN.

ĮSIGYKITE
LAIKRODŽIUS
SU eSIM

Įsigykite

Džiugu, kad pirmasis paminklas Vladislavui Vazai iš šių miestų atidengiamas Merkinėje. Istoriją įprasminantys ženklai Vilniuje rodo, kad čia istoriją suprantam geriausiai atveju iki Liublino unijos ar iki Vytauto. Galima sakyti, Vilnius reprezentuoja tik viduramžių Lietuvą. Valdovų rūmai situaciją šiek tiek keičia, tačiau iki šiol nėra normaliai įamžintas nei Steponas Batoras, įkūręs Vilniaus universitetą, nei Vladislovas Vaza, kurio buvimas Vilniuje šį miestą iš esmės pavertė viena esminių figūrų Vidurio Europoje. Vilniui istorinės savimonės prasme dar yra kur pasitempti.

– Apie Vazų dinastiją per mažai žinome?

– Galima teigti, kad istorijos vadovėliai, mokykla apie Vazų dinastiją beveik nekalba. Ir šiaip žmonių paklausus jie, galima sakyti, nieko nežino apie Vazas. Pastaraisiais metais viskas keičiasi į gerą, nes Valdovų rūmai, kurių klestėjimas susijęs su Vazų dinastija, paviešina vis daugiau informacijos.

Man ta lakoniška žinutė iš mokyklos laikų apie valdovo mirtį, kad jis čia pro Merkinę važiavo, susirgo ir numirė, sukėlė susidomėjimą. Nieko daugiau ir nežinojome. Tik vėliau, pradėjus gilintis, atsidarius daugiau duomenų, paaiškėjo, kad Merkinėje sukosi ypatingi įvykiai. Kiek teko domėtis, suskaičiavau, kad Vladislovas Vaza Merkinėje lankėsi mažiausiai dešimt kartų. Čia turėjo lankytis dar būdamas paaugliu, kai su tėvu vyko į Vilnių. Beje, jis tada XVII a. pradžioje turėjo matyti ir didįjį Vilniaus gaisrą. Keliaujant užmegzti ryšiai su Merkinė nenutrūko ir vėliau. Yra žinoma, kad Vladislovas Vaza, būdamas dar karalaičiu, valdė ir Merkinės seniūniją.

– Svarbus ir jo slaptosios šeimos faktorius?

– 1637 m. vesdamas Šv. Romos imperatoriaus Ferdinando II dukrą Ceciliją Renatą Habsburgaitę, savo mylimąją, iš Lvovo kilusią pirklio dukrą, Jadvygą Luškovską ištekino už Mozavijos vėliavininko Jono Vypiskio ir davė šiam valdyti Merkinės seniūniją. Tai irgi susiję su jo dažniais ir ilgais buvimais Merkinėje. Tai rodo, jog Merkinė tuo metu buvo patogi vieta reziduoti. Čia turėjo puikiai veikti išvystytas karališkas dvaras. Kaip jis tais laikais atrodė, mes nežinome. Lietuvos metrikos knygoje yra surašytas to laikmečio Merkinės dvaro inventorių. Tačiau tos knygos išvežtos į Rusiją. Kreipiausi į Rusijos archyvus, deja, atsakymo kol kas negavau.

“

Bet kad karalius pripažintų nesantuokinį vaiką, retenybė.

”

Nesantuokinis Vladislovo Vazos sūnus Vladislovas Konstantinas buvo valdovo pripažintas. Tai rodo tam tikrą meilę, šeimynišką ryšį. Juk tais laikais, pavyzdžiui, kai kalbame apie Rusijos istoriją, iki šiol ginčijamasi, kas kieno sūnus ar dukra. Tų nesantuokinių vaikų būdavo. Bet kad karalius pripažintų nesantuokinį vaiką, retenybė. Vladislovas Vaza, pripažinęs sūnų, leido jam naudoti ir savo pavardę. Išvykęs į Europą jis pasivadino grafu Vazenau, padarė karjerą Europoje, tarnavo ne vienam Europos valdovui. Jis yra palaidotas Romoje.

Apie jo palikuonis duomenų neturime. Tačiau apie Jadvygą Luškovską man teko rasti duomenų, kad mirus jos oficialiam vyrui Jonui Vypiskiui, vėliau ji ištekėjo už Buchovieckio, persikėlė gyventi prie Prūsijos sienos, į Pilipovo gyvenvietę dabartinėje Lenkijoje. Kažkuriuo metu ji jau nerezidavo Merkinėje, bet buvo vadinama seniūniene. Mirus karaliui, oficialiam vyrui, yra daug dokumentų, rodančių, kad ji konfliktavo su miestiečiais. Matyt, dėl to, kad ji su antruoju vyru nelabai skaitėsi su Merkinės teisėmis. Iki karaliaus mirties J.Luškovskos ir jos vyro seniūno Jono Vypiskio santykiai su miestiečiais buvo puikūs. Kur yra palaidota Jadvyga, kaip viskas susidėliojo po to, dar laukia daug tyrimų.

Neseniai pavyko Merkinės magistrato knygoje aptikti Jadvygos Luškovskos motinos Anos, taip pat atvykusios gyventi į Merkinę, testamentą. Jame motina rašo, kad Llove parduoda mūrnamį (kamenicą) prie Rinkos aikštės ir pinigų padalina vaikams. Įdomiausia, kad dalį pinigų testamentu motina užrašo Merkinės domininkonų konventui, išreikšdama

Šioje svetainėje naudojame slapukus (angl. „cookies“). Jie padeda atpažinti prisijungusius vartotojus, matuoti auditorijos dydį ir naršymo įpročius; taip mes galime keisti svetainę, kad ji būtų jums patogesnė. Plačiau apie tai: privatumo politika.

Sutinku

Slapukų nustatymai

kiekvienas, kas Merkinėje turi daržą, gali užsiimti archeologinėmis edukacijomis. Keramikos, koklių likučiai natūraliai verčia susimąstyti.

Ramūno Guigos nuotr./Merkinėje atidengtas paminklas Vladislavui Vazai

– Kas dar žinoma apie Merkinės dvarą?

– Apie jį savo laiškuose yra šiek tiek užsiminęs Antanas Kazimieras Sapiega dar XVIII a. pradžioje, rašė, kad reikia išvalyti Merkinės dvaro tvenkinius. Taip pat laiškuose minima, kad tvenkiniai įrengti dar Vladislavo Vazos laikais. Pamažu išlenda įvairių detalių, kuriuos byloja apie gerai išvystytą teritoriją. Kitas faktas – jei valdovui į Merkinę nebuvo gėda atsivežti net Venecijos respublikos pasiuntinius ir čia leisti laiką (1633 m.), tai pabrėžia, kad tam tikrais atžvilgiais šis dvaras galėjo būti savotiškais mažaisiais valdovų rūmais. Dažnas valdovo buvimas čia tai tikrai įrodo.

Svarbu paminėti, kad nuo 1632 m., tapęs Abiejų Tautų Respublikos valdovu, Merkinei, jos miestiečiams yra suteikęs daugiau kaip dvidešimt privilegijų, fundavęs Merkinės parapiinę bažnyčią. Vienoje iš privilegijų yra toks Vazos įrašytas tekstas: „Mes šventai pasižadame gerbti ir saugoti Merkinės miesto laisves ir teises“. Yra žinoma, kad valdovas ypač mėgo muziką, su juo vykdavo ir kapela. Vilnius dabar jau didžiuojasi, kad viena pirmųjų operų Vilniuje buvo pastatyta Vazos dėka.

Nereikia pamiršti ir su valdovu į Merkinę atvykdamusio karališkojo dvaro. Įvairių tautybių jo dvariškiečiai čia buvo įsigiję ir nekilnojamojo turto. Įsivaizduokim, didelės valstybės valdovas gyvena Merkinėje. Tai labai svarbu. Valdovo rezidavimas didina ir tos vietos populiarumą. Vadinas, apie Merkinę XVII a. sužino daug kas. Be to, jei valdovo dvariškiečiai čia perkasi nekilnojamojo turto, tai rodo, kad ši vieta valdovo buvo ypač mėgta, čia jis planuoja praleisti daug laiko.

– Vladislavas Vaza buvo mėgstamas visuomenės?

– Taip. Kaip ir jo tėvas. Juk po Žygimanto Augusto, paskutiniojo ir palikuonių neturėjusio jogailaičio, buvo praėjęs nemažas laiko tarpas, kai vėl gimė su jogailaičiais siejamas sosto įpėdinis – Vladislavo Vazos tėvas Zigmantas Vaza. Todėl suprantama, kodėl jiems abiem buvo jaučiama didelė simpatija.

Zigmantas Vaza Abiejų Tautų Respublikos valdovu buvo išrinktas pirmiausia kaip jogailaičių atstovas. Jo motina – Kotryna Jogailaitė, Žygimanto Augusto sesuo, turinti lietuviško, vokiško ir itališko kraujo, – buvo ištėkėjusi už Švedijos karaliaus Jono Vazos. Karališkąją porą Jono Vazos brolis įkalino Gripsholmo pilyje. Ten jiems gimė Zigmantas Vaza.

Šioje svetainėje naudojame slapukus (angl. „cookies“). Jie padeda atpažinti prisijungusius vartotojus, matuoti auditorijos dydį ir naršymo įpročius; taip mes galime keisti svetainę, kad ji būtų jums patogesnė. Plačiau apie tai: [privatumo politika](#).

Sutinku

Slapukų nustatymai

Paskui Zigmanto palikuonis Vladislovas į sostą atėjo vienbalsiai, karūnaciniame seime dėl jo kandidatūros net nebuvo jokių diskusijų. Tai buvo gana unikalu. Dar svarbu, kad Vazos vardas Vladislovas siejamas su Jogaila, kuris, tapęs Lenkijos valdovu, taip pat turėjo Vladislovo vardą.

Ramūno Guigos nuotr./Merkinėje atidengtas paminklas Vladislovui Vazai

Vladislovas Vaza buvo paskutinis Abiejų Tautų Respublikos aukso amžiaus valdovas. Gimęs prie Krokuvos valdovo vasaros rezidencijoje, nuo mažens buvo be galo mėgstamas visoje Respublikoje. Jo tėvas nuo mažens jį rodydavo viešumoje, tie pasirodymai būdavo sutinkami džiaugsmingai. Mažojo Vladislovo su kardu rankoje portretas buvo labai paplitęs tarp Lietuvos ir Lenkijos bajorų. Tokias simpatijas mažajam visuomenė reiškė todėl, kad Vazų giminė buvo siejama su Jogailaičiais (per moterišką liniją).

– Kuo Vladislovas Vaza svarbus valstybei?

– Pirmiausia, kad jo tėvas sugebėjo atsiimti Smolenską, kurį maskvėnai XVI a. pradžioje buvo užėmę. Įdomus faktas, kad Maskvos bajorai Vladislovą buvo išrinkę Rusijos caru. Kodėl? Iš esmės dėl Abiejų Tautų Respublikos grėsmės, bijant okupacijos. Dabar net keistai skamba, kad buvo bijoma Abiejų Tautų Respublikos kariuomenės, kuri galėjo užimti Maskvos didžiąją kunigaikštystę. Vladislovo išrinkimas Rusijos caru buvo savotiškas bandymas šią grėsmę amortizuoti, bandymas sureguliuoti santykius. Tačiau į sostą Vladislovas neatėjo, kilo įvairių peripetijų, sukilo maskvėnai. Po to pats Vladislovas, dar jauno amžiaus būdamas, buvo priverstas su Jonu Karoliu Chodkevičium žygiuoti į Maskvą.

Vladislovas Vaza buvo paskutinis Abiejų Tautų Respublikos valdovas, kuris maždaug su 20 tūkstančiu karių buvo apsupęs Maskvą. Deja, tada eilinį kartą Maskvos nepavyko paimti. Tačiau šie faktai rodo, kad Vladislovas domėjosi karo žygiais, technologijomis, nuo mažens buvo ruošiamas būti valdovu, žinojo vidinę respublikos struktūrą, žinojo, su kuo bendrauti, su kuo nelabai. Pavyzdžiui, jo santykiai su etnonais, karo vadais buvo gana draugiški. Jis tikri mokėjo laviruoti politikoje ir buvo labai ambicingas, turėjo daug tikslų.

“

Šis valdovas buvo labai aktyvus, išsilavinęs, į kraštą atnešė Vakarų Europos kultūrą

Šioje svetainėje naudojame slapukus (angl. „cookies“). Jie padeda atpažinti prisijungusius vartotojus, matuoti auditorijos dydį ir naršymo įpročius; taip mes galime keisti svetainę, kad ji būtų jums patogesnė. Plačiau apie tai: privatumo politika.

Sutinku

Slapukų nustatymai

Vladislavą labai išaukštino 1634 m. Smolensko įvykiai: kai jo tėvas buvo atsiėmęs Smolenską, o paskui 100 tūkstančių maskvėnų miestą vėl puolė, Vladislavas pats įžygiavo į Smolensko apgultį ir sugebėjo atlaikyti, sumušė maskvėnus. Tai buvo tik ką išrinkto valdovo pergalė. Jis turėjo tikslų sumušti ir švedus bei turkus. Diduomenė, seimai ne viską palaikė, reikia juos suprast, buvo pavargę nuo karų.

Šis valdovas buvo labai aktyvus, išsilavinęs, į kraštą atnešė Vakarų Europos kultūrą, karines technologijas, reformas, puikiai išmanė karinius dalykus, siūlė organizuoti Abiejų Tautų Respublikos laivyną. Vladislavas buvo pakankamai pakantus Respublikos religinėms bendruomenėms, kurių buvo įvairių. Jo tėvas, pavyzdžiui, buvo labai akivaizdžiai palaikantis katalikybę, dėl ko atsirasdavo nereikalingų įtampų.

Kai kurie istorikai sako, kad Vladislavas Vaza per anksti mirė (53 metų). Atėjęs į valdžią jo brolis Jonas Kazimieras neturėjo tokio autoriteto nei tarp valstybės žmonių, nei tarp kariuomenės, nei pats ruošėsi būti valdovu. Susidėjo daug dalykų, kurie valstybei tapo katastrofiški. Jo valdymo laikotarpiu Abiejų Tautų Respublika prarado dideles teritorijas kovose su Rusija, Švedija, totoriais ir kazokais. Atsisakęs sosto Jonas Kazimieras Vaza išvyko į Prancūziją. Tad sakoma, kad Vladislavas Vaza mirė valstybei pačiu netikėčiausiu metu. Jo mirtis Merkinėje ženklina valstybės aukso amžiaus pabaigą.

– Ar yra žinoma nuo ko jis mirė?

– Aplinkybių daug, bet jį nuo jaunystės kankino akmenligė. Spazmai kartodavosi ir kartais jį atjungdavo nuo gyvenimo. Yra aprašyta, kad jis, atvykęs į Merkinę 1648 m., čia praleido kelias savaites. Medžioklės metu, važinėjant po apylinkes, jį stipriai supurtė. Apie porą savaičių gydytojai bandė padėti, deja, nepavyko. Pasijutęs blogai, čia surašė testamentą. Tikrai ne atsitiktinai kažkur vykstant pro Merkinę čia numirė.

Ramūno Guigos nuotr./Lenta ant istorinio namo

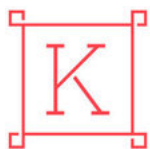
Po jo mirties į Merkinę susirinko Lietuvos ir Lenkijos diduomenė, sprendė, ką daryti toliau. Kaip mylimą ir gerbiamą valdovą lietuviai norėjo pasiimti į Vilnių. Lenkai vadovavosi testamentu, kuriame buvo išreikštas pageidavimas būti palaidotam šalia tėvo, Vazų koplyčioje Vavelyje. Galų gale buvo priimtas sprendimas jo širdį išvežti į Vilniaus katedrą, o kūną išgabenti į Vavelį. Gedulinga procesija prasidėjo Merkinėje. Didelis įtarimas, kad tai galėjo prasidėti Merkinės parapijėje bažnyčioje, nes yra įrašų, kad prie pašarvoto kūno prašoma atvežti žvakių, žvakidžių.

Sakyčiau, kad kiekvienam lietuviui reikia nuvažiuoti į Krokuvą, Vavelį ir pamatyti tą didžiulį valdovų nekropolį, kur palaidotas ne vienas Lietuvos kunigaikštis. Pavyzdžiui, ant Vladislavo Vazos sarkofago yra užrašyta, kad jis mirė Merkinėje (Merec lot.). Tai jamžinta ir Vazų epitafijoje.

Šioje svetainėje naudojame slapukus (angl. „cookies“). Jie padeda atpažinti prisijungusius vartotojus, matuoti auditorijos dydį ir naršymo įpročius; taip mes galime keisti svetainę, kad ji būtų jums patogesnė. Plačiau apie tai: [privatumo politika](#).

Sutinku

Slapukų nustatymai

LIETUVOS
KULTŪROS
TARYBA

Visos teisės saugomos. © 2008 UAB „15min“. Kopijuoti, dauginti bei platinti galima tik gavus raštišką UAB „15min“ sutikimą.